

Оцінка вартості бюджетної послуги

Васютинська Л.А. ст. викладач

Одеський державний економічний університет

Запровадження у бюджетний процес програмно-цільового методу бюджетування створює передумови щодо використання певного інструментарію оцінювання результативності та ефективності бюджетних програм. Проте аналіз затрат та результатів буде не повним, якщо не здійснювати оцінку вартості бюджетних послуг, які надаються у межах цих програм.

Структурування затрат на надання бюджетних послуг є сенс здійснювати у відповідності до їх усталеності. Традиційно затрати класифікуються на: постійні, умовно-постійні, змінні.

У бюджетній сфері до постійних затрат можна віднести видатки на утримання бюджетних установ, оскільки останні безпосередньо не залежать від кількості проведених програмних заходів та не реагують на зміни кількості одержувачів бюджетних послуг.

Умовно-постійні затрати є постійними протягом певного рівня активності, але можуть змінюватися, коли активність досягає верхніх та нижніх меж. До таких затрат доцільно відносити ті, що не змінюються певний період часу. Прикладом названих затрат можуть слугувати затрати на утримання навчальних класів, палат, спортзалів тощо.

Змінні затрати залежать або від обсягу наданих послуг, або від контингенту їх одержувачів, або від масштабів державної цільової програми, що фінансується з бюджету. Їх зміни відбуваються пропорційно названим чинникам. Розмежування затрат за вказаними ознаками дозволяє визначити ступень регулювання видатків.

У короткостроковому періоді регульованими є тільки змінні затрати. Наприклад, якщо орган місцевого самоврядування планує заасфальтувати у

поточному році більше середнього рівня доріг, то це можна здійснити, тільки, задіявши додаткові ресурси, а саме збільшуючи трудові витрати, пов'язані із закупівлею додаткових матеріалів й одиниць обладнання. В останньому випадку це призведе до зростання умовно-постійних затрат. Якщо адміністрація, навпаки, має на меті скоротити масштаби асфальтування у поточному році, постійні витрати залишаться на незмінному рівні, а змінні витрати будуть знижені. Як видно регулюванню підлягають саме змінні витрати. Чим більше частка таких витрат у загальній структурі вартості послуги, тим більше можливостей у виконавців бюджетних програм використовувати кошти раціонально. Саме з цієї причини є сенс залучати сторонні організації для реалізації програмних заходів. У Бюджетному кодексі України ця процедура закріплена порядком використання бюджетних коштів (ст. 20, п.7) [1]. При такому підході постійні витрати адміністрації з надання послуги (вартість обладнання, приміщень) трансформуються в змінні витрати (наприклад, сума договору з організацією-підрядником).

Зазначене структурування затрат на надання бюджетних послуг дозволяє групувати видатки, співвідносячи останні у відповідності до певного виду затрат. Так, наприклад, видатки на будівництво школи, дитячого садка, поліклініки тощо можна пов'язувати з виконанням певних соціальних проектів відповідної території, тобто прив'язка затрат до об'єкту є наочною, а відтак останні безпосередньо відносяться до прямих затрат.

При оцінці, задіяних у бюджетних програмах ресурсів, складається ситуація, коли затрати відносяться до кількох об'єктів при досягненні однієї мети. У цьому випадку їх необхідно розподіляти між об'єктами пропорційно обсягу задіяних у програмі ресурсів (трудових, матеріальних інформаційних, але не грошових). Вимірником співвідношення затрат за спожитими ресурсами є час, необхідний для надання послуги або для здійснення певних програмних заходів. Наприклад, при реалізації виконавчими органами влади програмних завдань можна скористуватися методом прямого обліку робочого часу, виходячи з того, що затрати на оплату праці розподіляються у

відповідності до витраченого на виконання конкретного завдання часу. Аналогічно можна розділити затрати, якщо, наприклад, в одній орендованій будівлі здійснюється управління низкою різних за напрямком діяльності бюджетних програм. У цьому випадку затрати на оренду можуть розмежовуватися у відповідності до розмірів зайнятої площі певного офісу, використовуваному для реалізації програми або надання послуги.

Проте існують затрати які складно співвіднести з об'єктами за наведеними вище критеріями. Наприклад, телефонні комунікації або прокладка локальної комп'ютерної мережі. У цьому випадку затрати розподіляються у відповідності до кількості встановлених телефонних апаратів на один номер або комп'ютерів у відповідності до напрямку діяльності виконавців програм. Як видно, названі затрати можна групувати за причинами виникнення.

Інколи взагалі важко співвіднести затрати до буд-якої із згадуваних вище груп, оскільки виникають труднощі щодо встановлення вимірнику за кожним об'єктом затрат. Наприклад, охорона будівлі, оплата координуючих територіальних органів, що забезпечують реалізацію програм соціально-економічного розвитку регіону, тобто приймають непряму участь у реалізації бюджетних програм за різними видами діяльності. У цьому випадку у зарубіжній практиці як вимірник використовують величину робочого часу у перерахуванні на одиницю повної зайнятості, виходячи з припущення про існування тісного зв'язку між кількістю виконавців певної бюджетної послуги та величиною загальноповідомчих затрат.

Співвідносячи затрати то тієї або іншої групи слід виходити з видів наданих суспільних благ. Оскільки чисті суспільні блага надаються без огляду на структуру контингенту, тобто споживаються усім населенням, то є сенс їх відносити до прямих затрат. Виплати населенню мають розгалужену мережу одержувачів, які відносяться до різних цільових груп. Тому цей вид бюджетних послуг в основному відноситься до непрямих затрат, за виключенням адміністрування цих виплат. Забезпечення соціальних гарантій

у часті надання безпосередніх послуг має самий широкий спектр затрат та найскладніший механізм щодо їх співвідношення, втім як й програмні заходи.

Групування видатків за видами затрат та ознаками їх співвідношення є найбільш затребуваним у сфері соціального захисту та соціального забезпечення, де значна частка витрат приходить на адміністрування. При віднесенні затрат на надання послуг за цим напрямком також можна використати зазначений вище спосіб, таблиця 1.

Таблиця 1.

Структура вартості бюджетної послуги у сфері соціального захисту та соціального забезпечення

Прямі затрати	Непрямі затрати
1	2
Затрати на утримання персоналу	
1) Заробітна плата, управлінського персоналу, що здійснює адміністрування цільових державних (регіональних) програм. 2) Заробітна плата, що є частиною послуги – безпосередні постачальники бюджетної послуги. 3) Інші затрати, які обумовлені характером діяльності певної бюджетної установи.	1) Заробітна плата персоналу, що здійснює загальне керівництво бюджетної установи (або установ) 2) Заробітна плата допоміжного та технічного персоналу, що здійснюють організаційні та технічні заходи по наданню бюджетної послуги.
Затрати, що повністю відносяться на вартість послуги	Затрати на утримання бюджетної установи (накладні затрати)
1) Грошові виплати у формі субсидій та допомоги населенню. 2) Вартість допомоги у натуральній формі. 3) Заробітна плата персоналу, яка є складовою самої послуги. 4) Вартість товарів та матеріалів, які безпосередньо використовуються при наданні послуги;	1) Затрати на утримання будівель, устаткування; 2) Затрати, що пов'язані з обслуговуванням інших основних фондів (транспорт, оргтехніка тощо); 3) Затрати на комунальні послуги та енергоносії.
	Інші невраховані затрати, які обумовлюються:
	1) Характером діяльності певної бюджетної установи;

1	2
5) Вартість послуг сторонніх організацій.	2) Існуванням обліку затрат минулих та майбутніх періодів; 3) Існуванням умовно-постійних затрат.
Сума структурних елементів затрат = вартість бюджетної послуги	

Розроблено автором.

Виділивши у структурі затрат прямі видатки на надання бюджетної послуги та адміністративну складову, у свою чергу, розмежувавши й останні за видами затрат, виникає можливість оцінити, які компоненти вартості послуги викликали зростання видатків на адміністрування, які з них безпосередньо вплинули на вартість послуги та які затрати слід розглядати як фактично здійсненні витрати для надання гарантованої послуги.

Підсумовуючи вищевикладене, можна стверджувати, що структурування вартості бюджетної послуги надасть можливість розпорядникам коштів бюджету встановлювати оптимальний баланс між очікуваннями одержувачів послуг, встановленими пріоритетами державної політики та фінансовими ресурсами, які знаходяться у розпорядженні органів публічної влади.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України № 2456-IV від 08.07. 2010. Відомості Верховної Ради України, 2010, №50-51, ст. 572.